

Norsk barneoppdragelse i 1990-årene:

De fleste vil ha lydige, veloppdragne og ansvarsfulle barn

Nordmenn har mange slags forventninger til sine barn: Ønsket om ansvarsfulle, selvstendige, veloppdragne og tolerante barn står sentralt for de aller fleste. Flertallet legger imidlertid hovedvekten på en barneoppdragelse preget av ønsket om å fremme lydighet, veloppdragenhet og ansvarsfølelse. Særlig gjelder dette personer med lavere utdanning. Spesielt yngre mennesker legger derimot større vekt på at barn skal utvikle egenskaper som selvstendighet, besluttsomhet og fantasi.

Odd Helge Lindseth

Hva kjennetegner norsk barneoppdragelse i 1990-årene?

I denne artikkelen¹ vil vi undersøke hva som kjennetegner den norske barneoppdragelsen i 1990-årene. Hva slags ferdigheter er det nordmenn ønsker å fremme hos barn? Hvilke ideal for barneoppdragelsen har dagens nordmenn? Vi vil i hovedsak fokusere på det vi kaller autonom og konform barneoppdragelse, som ofte betraktes som to svært ulike tilnærminger til barneoppdragelsen. Autonom barneoppdragelse forstås som ønsket om at barna skal utvikle egenskaper som selvstendighet, besluttsomhet og fantasi, mens konform barneoppdragelse forstås som ønsket om at barna skal utvikle egenskaper som lydighet, veloppdragenhet og ansvarsfølelse (Henriksen 1984, Gullestad 1989).

Med utgangspunkt i de to representative Verdiundersøkelsene² fra 1990 og 1996, utført av Statistisk sentralbyrå (se Listhaugs artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet), skal vi foreta en empirisk analyse av holdningene til barneoppdragelsen i den norske befolkningen på 1990-tallet. I disse to undersøkelsene ble det spurt om hvilke egenskaper som barn kan oppmuntres til å utvikle i hjemmet. Vi skal i denne artikkelen undersøke hvordan disse egenskapene fordeler seg i den norske befolkningen. Deretter vil vi forsøke å se om det eksisterer et mønster i vektleggingen av disse egenskapene. For en nærmere redegjørelse for datamaterialet, se ramme om datamaterialet.

Vi vil studere utbredelsen av autonom og konform barneoppdragelse blant ulike grupper i det norske samfunnet.³ Spesielt vil vi se nærmere på hvordan holdningene til autonom og konform barneoppdragelse varierer med yrkesstatus, utdanning og alder. Disse faktorene

er av flere forskere blitt pekt på som de viktigste skillelinjene for å forklare variasjonen i holdninger til barneoppdragelse (Henriksen 1984, Gullestad 1989). Med utgangspunkt i analysen vil vi undersøke hvilke av faktorene som har størst betydning for å forklare variasjonen i holdninger til autonom og konform barneoppdragelse.

Det er viktig å bemerke at det er nordmenns holdninger til barneoppdragelsen som skal studeres, og ikke hvordan nordmenn i praksis utøver sin barneoppdragelse. Hvilke ferdigheter man verdsetter hos sine barn er ikke nødvendigvis det samme som de ferdigheter barna faktisk utvikler. Det er ikke alltid at holdninger blir virkeliggjort til handlinger (Henriksen 1984, Gullestad 1989).

Nordmenn vektlegger mange forskjellige egenskaper hos barn

Når nordmenn blir spurt om hvilke egenskaper som barn kan oppmuntres til å utvikle i hjemmet, viser det seg at de vektlegger mange forskjellige egenskaper. Tabell 1 viser hvilke egenskaper som den norske befolkningen valgte som spesielt viktige i 1990 og 1996. Vi ser av tabellen at andelen som velger de forskjellige egenskapene varierer sterkt. Noen egenskaper har tilslutning i omtrent hele den norske befolkningen, mens andre egenskaper kun har tilslutning hos et mindretall. I 1996 ble egenskapene ansvarsfølelse, selvstendighet, veloppdragenhet og toleranse alle valgt av minst to tredeler av befolkningen. Derimot ble egenskapene fantasi, besluttsomhet og lydighet alle valgt av kun omtrent en tredel. Egenskapene sparsommelighet, religiøs tro, uselviskhets og hardt arbeid ble alle valgt av omtrent en tidel av utvalget.

Datamaterialet

Datamaterialet som benyttes i denne artikkelen er fra de norske Verdiundersøkelsene fra 1990 og 1996. Det ble benyttet representative utvalg av den norske befolkningen i aldersgruppen 18-79 år. Innsamlingen ble utført av Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra professor Ola Listhaug ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitetet i Trondheim. Professor Ola Listhaug er koordinator for Verdiundersøkelsen (Listhaug og Huseby 1990, Listhaug mfl. 1997). Tilsvarende data, men med en del andre spørsmål, ble også innsamlet i 1982 (Listhaug mfl. 1983).

Følgende spørsmålsformulering ble stilt: "Her er en liste over egenskaper som barn kan oppmuntres til å utvikle i hjemmet. Hvilke, om noen, mener du er spesielt viktige? Velg inntil fem." (Listhaug og Huseby 1990, Listhaug mfl. 1997). De som ble spurt i 1990 og 1996 fikk velge mellom 11 egenskaper. Spørsmålet ble altså formulert slik at en rangering utover å velge inntil fem av de 11 egenskapene ikke var mulig. Det betyr at hvis to bestemte egenskaper ble valgt er det ikke mulig å fastslå hvilke av disse som ble rangert som viktigst.

Verdiundersøkelsene har også blitt samlet inn i en rekke andre land, hovedsakelig i Nord-Amerika og Vest-Europa. De norske og andre lands Verdiundersøkelser er en del av det internasjonale forskningsprogrammet World Values Survey (WVS).

En nærmere studie fra Statistisk sentralbyrå av de innsamlede data i Verdiundersøkelsen 1996 har vist at nettoutvalget avviker noe fra bruttoutvalget og populasjonen med hensyn på alder. Derfor kan det være hensiktsmessig å veie utvalget i analyser av variabler som korrelerer sterkt med alder (Teigum 1997). Siden alder så absolutt antas å korrelere med holdninger til barneoppdragelsen valgte vi derfor å veie utvalget slik at det ble lik aldersfordelingen i populasjonen pr. 1.1.1996. Denne vektningen av utvalget ble benyttet for alle analysene i denne artikkelen. For en nærmere redegjørelse og begrunnelse for vektningen av utvalget, se Teigum 1997, spesielt tabell 5, side 11. En oversikt over vektningen av utvalget kan fås ved henvendelse til forfatteren.

Våre holdninger til barneoppdragelse er altså preget av at vi vektlegger mange forskjellige egenskaper hos barn som viktige. Det er for så vidt ikke overraskende, med tanke på nødvendigheten av en bredt sammensatt handlingskompetanse i et komplisert samfunn. Dette er også forståelig ut fra tanken om at det er godt for barn å utvikle flere ulike sider av seg selv.

Hele fire egenskaper blir av de fleste nordmenn vektlagt som viktige

egenskaper hos barn: ansvarsfølelse, selvstendighet, veloppdragenhet og toleranse. Valget av disse fire egenskapene signaliserer med andre ord ikke en sterk vektlegging av enten autonomi eller konformitet, men ønsket om en ideell kombinasjon mellom flere ulike ferdigheter hos barn. Selv om det er mangfoldet som preger nordmenns holdninger til barneoppdragelsen, er det også verdt å peke på de fire egenskapene som ble vektlagt av svært få: sparsommelighet, religiøs tro,

Tabell 1: Ulike egenskaper som vektlegges i barneoppdragelsen i 1990 og 1996, samt endringer 1990-1996 (andel som velger de enkelte egenskapene som spesielt viktige). Prosent (N)

	1990	1996	Endringer 1990-1996
Ansvarsfølelse	90	92	+2
Selvstendighet	86	88	+2
Veloppdragenhet	77	75	-2
Toleranse	64	66	+2
Fantasi	31	36	+5
Besluttomhet	33	35	+2
Lydighet	31	26	-5
Sparsommelighet	22	14	-8
Religiøs tro	14	12	-2
Uselviskhet	10	11	+1
Hardt arbeid	7	11	+4
(N)	1 239	1 127	

Kilde: Verdiundersøkelsene 1990 og 1996, Statistisk sentralbyrå

uselviskhet og hardt arbeid. Disse egenskapene gir assosiasjoner til tradisjonell arbeidsmoral (sparsommelighet, hardt arbeid, uselviskhet) og til tradisjonell religiøsitet (religiøs tro), som er verdier som ikke står særlig høyt i det norske samfunnet.

Liten bevegelse i holdningene til barneoppdragelse i 1990-årene

Tabell 1 viser at rangeringen av de 11 egenskapene var omtrent den samme både i 1990 og i 1996. Med få unntak har det skjedd små endringer i valget av egenskaper i perioden 1990-1996. Det har vært en liten økning i tilslutningen til egenskapen fantasi, mens det har vært en liten nedgang i tilslutningen til egenskapene lydighet og sparsommelighet. Med tanke på hvordan disse variablene er målt, bør slike endringer på enkelte indikatorer tolkes med forsiktighet. Ser vi endringene i sammenheng med stabiliteten i de andre variablene som måler holdninger til barneoppdragelse,

tyder dette på at det ikke har skjedd store endringer i holdningene til barneoppdragelse i perioden 1990-1996. Vi skal derfor i det følgende konsentrere oss om holdningene til barneoppdragelsen slik de ble målt i 1996.

En forklaring på stabiliteten kan være at barneoppdragelse ikke har vært et særlig viktig tema i samfunnsdebatten i denne perioden. En annen årsak kan være at endringer av verdier og holdninger stort sett skjer relativt sakte (Inglehart 1990, Ester mfl. 1994). Siden de som ble spurt i 1990 stort sett har de samme livserfaringene som de som ble spurt i 1996, er det naturlig at de har omtrent samme holdninger til barneoppdragelsen. Hadde vi derimot studert holdninger til barneoppdragelse i et noe lenger tidsperspektiv, ville vi trolig ha kunnet registrere større endringer i holdningene. Eksempelvis har en sammenligning av to norske undersøkelser vist at tilslutningen til lydhetsidealet har sunket dramatisk i den norske befolkningen i perioden 1957-1988 (Jenssen 1990). Andre norske undersøkelser har derimot vist at lydhetsidealet og andre konforme egenskaper fortsatt er høyt verdsatt i dagens norske befolkning (Holter 1993). Amerikanske undersøkelser har rapportert om en nedgang i tilslutningen til konformitet og en økning i tilslutningen til autonomi i USA i dette århundret. Dette skyldes at de nye generasjonene som kommer til først og fremst vektlegger autonomi, mens de gamle generasjonene som faller fra først og fremst vektlegger konformitet i barneoppdragelsen. Når de eldste generasjonene dør ut etter hvert, vil tilslutningen til konformitet avta og tilslutningen til autonomi vil øke (Alwin 1990). Trolig vil dette forholdet også være gjeldende i den norske befolkningen.

Stor tilslutning til både konform og autonom barneoppdragelse

Til tross for at nordmenn vektlegger mange forskjellige egenskaper hos barn, er det naturlig å tenke seg at det eksisterer et mønster i vektleggingen av disse egenskapene. Vi er i denne sammenhengen opptatt av skillet mellom den autonome og konforme barneoppdragelsen. Vi kan si at egenskapene selvstendighet, besluttsomhet og fantasi er uttrykk for autonome verdier, mens egenskapene lydhetside, veloppdragenhet og ansvarsfølelse er uttrykk for konforme verdier. Det ble konstruert to additive, summerende indekser som måler tilslutningen til henholdsvis autonome og konforme egenskaper i barneoppdragelsen. Begge disse målene fikk et verdispenn på 0-3, hvor 0 indikerer at ingen egenskaper ble valgt og 3 indikerer at alle tre egenskapene ble valgt.⁴

Flest vil ha konform barneoppdragelse

I tabell 2 presenteres tilslutningen til henholdsvis de autonome og konforme egenskapene i barneopp-

Tabell 2: Holdninger til autonomi og konformitet i barneoppdragelsen. Prosent (N)

Verdi	Autonomi	Konformitet
0. Ingen egenskaper nevnt som viktig	6	2
1. En av tre egenskaper nevnt som viktig	39	23
2. To av tre egenskaper nevnt som viktig	46	56
3. Alle tre egenskaper nevnt som viktig	10	20
Sum	101	101
(N)	1 127	1 127

Kilde: Verdiundersøkelsen 1996, Statistisk sentralbyrå

dragelsen. Hele 56 prosent av den norske befolkningen vektlegger to eller tre autonome egenskaper som viktige i barneoppdragelsen, mens 39 prosent vektlegger en av de tre autonome egenskapene. Kun 6 prosent av den norske befolkningen vektlegger ikke noen av de autonome ferdighetene som viktige i barneoppdragelsen. Samlet sett ser det altså ut til at den autonome barneoppdragelsen har stor tilslutning i den norske befolkningen.

Så mye som 76 prosent av den norske befolkningen vektlegger to eller tre konforme egenskaper som viktige i barneoppdragelsen. Vi ser også av tabell 2 at 23 prosent vektlegger en av de tre konforme egenskapene. Så få som 2 prosent vektlegger ikke noen av de konforme egenskapene som viktige. Samlet sett har altså den konforme barneoppdragelsen enda større tilslutning enn den autonome.

Ingen klar motsetning mellom oppdragsformene

Det er gode grunner til å betrakte den autonome og den konforme barneoppdragelsen som tilnærmet gjensidig utelukkende verdiorienteringer. Mye av tidligere forskning på området har fokusert på autonomi og konformitet som to svært ulike tilnærminger til barneoppdragelsen (Henriksen 1984, Gullestad 1989). Hvis det er slik at disse to tilnærmingene til barneoppdragelsen er mer eller mindre uforenelige med hverandre, vil sannsynligvis de fleste som i høy grad tilslutter seg den autonome barneoppdragelsen være de samme som i liten grad tilslutter seg den konforme barneoppdragelsen og vice versa.

For å fastslå hvorvidt dette medfører riktighet ble de to indeksene for holdninger til barneoppdragelse kryssset med hverandre.⁵ Vi ser av

Tabell 3: Holdninger til autonomi i barneoppdragelsen, etter holdninger til konformitet i barneoppdragelsen. Prosent. Sum=100 (N=1 127)

	Lav konformitet	Høy konformitet
Lav autonomi	6	38
Høy autonomi	18	37

Kilde: Verdiundersøkelsen 1996, Statistisk sentralbyrå

tabell 3 at 18 prosent av den norske befolkningen vektlegger den autonome barneoppdragelsen i høy grad, samtidig som de vektlegger den konforme barneoppdragelsen i liten grad. Videre ser vi at 38 prosent av de spurte vektlegger den konforme barneoppdragelsen i høy grad, samtidig som de vektlegger den autonome i liten grad. I noe over halvparten av den norske befolkningen betraktes altså den autonome og den konforme barneoppdragelsen som to tilnærmet gjensidig utelukkende verdiorienteringer. Den konforme barneoppdragelsen står i et motsetningsforhold til den autonome barneoppdragelsen blant kun et knapt flertall av den norske befolkningen. Vi ser nemlig også av tabell 3 at så mange som 37 prosent av de spurte både vektlegger den autonome og den konforme barneoppdragelsen i høy grad. En stor del av den norske befolkningen mener altså ikke at den konforme barneoppdragelsen står i et klart motsetningsforhold til den autonome.⁶

Klasseforskjeller i barneoppdragelsen

Holdningene til barneoppdragelse varierer etter hvilke samfunnsgrupper man studerer. Variasjonen er ofte blitt forbundet med variasjonen i yrkesstatus, utdanning og alder (Henriksen 1984, Gullestad

1989). Skillet mellom autonomi og konformitet i barneoppdragelsen har særlig blitt brukt for å beskrive henholdsvis middelklassens og arbeiderklassens barneoppdragelse (Henriksen 1984, Gullestad 1989). Flere forskere har oppsummert klasseforskjellene i barneoppdragelsen ved å peke på at middelklassens barneoppdragelse vektlegger autonomi, selvrealisering og mestring av omgivelsene, mens arbeiderklassens barneoppdragelse vektlegger konformitet, lydighet og tilbøyeligheten til å innordne seg andre (Henriksen 1984). Funn fra en norsk undersøkelse fra begynnelsen av 1970-tallet støtter disse antakelsene. Denne undersøkelsen viser at foreldre fra arbeiderklassen ønsker lydige barn, mens foreldre fra borgerskapet ønsker selvstendige barn (Henriksen 1984).⁷

Forskjellene i barneoppdragelse mellom middelklassen og arbeiderklassen kan forklares ved at foreldre i begge klasser verdsetter egenskaper som er i overensstemmelse med deres egne livserfaringer. Mens arbeiderklassens lave utdanningsnivå og hemmende arbeidsbetingelser fremmer konforme verdier, fremmer middelklassens høye utdanningsnivå og utviklende arbeidsbetingelser autonome verdier (Pearlin og Kohn 1966, Kohn 1969). Holdningene til den autonome og den konforme barneoppdragelsen etter yrkesstatus, utdanning og alder blir presentert i tabell 4. Her ser vi andelen som slutter seg til minst to av tre autonome eller konforme ferdigheter.

Våre funn synes å være i samsvar med tidligere forskning på området. Den autonome barneoppdragelsen står svakt blant arbeidere, mens den konforme barneoppdragelsen står høyt blant arbeidere sammenlignet med andre yrkesgrupper.

Tabell 4: Holdninger til autonomi og konformitet i barneoppdragelsen, etter yrkesstatus, utdanning og alder. Prosent (N)

	Autonomi	Konformitet
Hele befolkningen (N=1 127)	56	76
Yrkesstatus (N=1 000)		
1. Arbeidere	50	83
2. Funksjonærer	60	73
3. Profesjonelle yrker/arbeidsgivere	58	67
Utdanning (N=1 121)		
1. Mindre enn fullført videregående skole	45	83
2. Videregående skole	59	78
3. Høyere utdanning	64	65
Alder (N=1 127)		
1. 18-24 år	65	71
3. 25-44 år	65	74
4. 45-66 år	52	76
4. 67-79 år	26	82

Kilde: Verdiundersøkelsen 1996, Statistisk sentralbyrå

Høyt utdannede vil ha selvstendige barn

Forskning tyder også på at holdninger til barneoppdragelsen varierer med utdanning, det vil si at høyt utdannede mennesker vektlegger autonomi i høy grad, mens lavt utdannede mennesker vektlegger konformitet i høy grad (Pearlin og Kohn 1966, Kohn 1969, Henriksen 1984, Alwin 1990).

Våre funn synes også å være i samsvar med tidligere forskning på utdanningsområdet. Vi ser av tabell 4 at tilslutningen til den autonome barneoppdragelsen øker med økende utdanning, mens tilslutningen til den konforme barneoppdragelsen synker med økende utdanning. Den autonome barneoppdragelsen står svakt blant folk med mindre enn fullført videregående skole, mens den konforme barneoppdragelsen

står svakere blant folk med høyere utdanning.

Eldre foretrekker lydige barn

Forskning tyder også på at holdninger til barneoppdragelsen varierer med alder, det vil si hvilken generasjon man tilhører. Funn fra amerikanske undersøkelser viser for eksempel at yngre vektlegger autonomi i høyere grad enn eldre, mens eldre vektlegger konformitet i høyere grad enn yngre mennesker (Alwin 1990). Forklaringen på dette kan være at individers verdiorienteringer påvirkes av hvilken generasjon man er født inn i. Ble man født

inn i det norske samfunnet før siste krig ble man gjerne sosialisert til konforme verdier, men ble man født inn i det norske samfunnet på et senere tidspunkt, har man derimot gjerne blitt sosialisert til autonome verdier. Hver ny generasjon opplever tilværelsen annerledes enn de foregående generasjonene, og som en konsekvens av dette vil hver ny generasjon ha ulik oppfatning av hva som er mulig og ønskelig for sine barn. Forskjeller mellom generasjonene i holdninger til barneoppdragelse kan også være et resultat av at de yngste generasjonene har et høyere utdanningsnivå enn de

eldste (Alwin 1990, Gullestad 1997).

Våre funn synes også her å være i samsvar med tidligere forskning på området. Vi ser av tabell 4 at tilslutningen til den autonome barneoppdragelsen synker med økende alder, mens tilslutningen til den konforme barneoppdragelsen øker med økende alder. Spesielt lav tilslutning til den autonome barneoppdragelsen finner man i aldersgruppen over 66 år. Derimot står den konforme barneoppdragelsen spesielt sterkt blant folk i nettopp denne aldersgruppen

sammenlignet med folk i de yngre aldersgruppene.

Yngre vil ha selvstendige, besluttomme og fantasifulle barn

Holdningene til barneoppdragelsen varierer altså med nordmenns yrkesstatus, utdanning og alder. En analyse som den foregående har imidlertid den svakhet at den ikke avdekker hvilke av disse tre faktorene som er den eller de viktigste for å forklare variasjonen i holdningene til barneoppdragelsen. For å få svar på dette ble det foretatt korrelasjons- og regresjonsanalyser.⁸

Resultatene fra regresjonsanalysen viser at det i hovedsak er alder som forklarer variasjonen i holdningene til den autonome barneoppdragelsen. Forklaringskraften av både utdanning og yrkesstatus ble sterkt redusert etter at det ble kontrollert for andre variable. Dette tyder altså på at ønsket om å fremme autonomi i barneoppdragelsen først og fremst kan forklares ut fra hvilken generasjon man tilhører. De yngste generasjonene ønsker å fremme autonome egenskaper hos barn i større grad enn de eldste generasjonene.

Lavt utdannede foretrekker lydige, veloppdragne og ansvarsfulle barn

Resultatene fra regresjonsanalysen viser også at det i hovedsak er utdanning som forklarer variasjonen i holdningene til den konforme barneoppdragelsen. Forklaringskraften av både yrkesstatus og alder ble sterkt redusert etter at det ble kontrollert for andre variable. Dette tyder på at ønsket om å fremme konformitet i barneoppdragelsen først og fremst kan forklares ut fra hvor mye utdanning man har. De med lite utdanning ønsker altså å fremme konforme egenskaper hos barn i

større grad enn de med mye utdanning. Forklaringen på dette ligger trolig i at et økende utdanningsnivå fører til en nedgang i tilslutningen til tradisjonelle og kollektivistisk orienterte verdier som konformitet (Inglehart 1990, Ester mfl. 1994).

Oppsummering

Vår analyse viste at nordmenn vektlegger mange forskjellige egenskaper som barn kan oppmuntres til å utvikle i hjemmet. I 1996 ble egenskapene ansvarsfølelse, selvstendighet, veloppdragenhet og toleranse valgt av minst to tredeler av befolkningen. Derimot ble egenskapene fantasi, besluttomhet og lydighet valgt av kun omtrent en tredel av de spurte. Egenskapene sparsommelighet, religiøs tro, uselviskhet og hardt arbeid ble valgt av omtrent en av ti i utvalget. En sammenligning av holdningene i 1990 og 1996 viste at nordmenns holdninger til barneoppdragelse har vært stabil i perioden. Det er her viktig å bemerke at holdningene til barneoppdragelsen er noe som for det meste endrer seg over et lenger tidsrom.

Analysen viste videre at det er stor tilslutning til både konform og autonom barneoppdragelse i den norske befolkningen, men konform barneoppdragelse har større tilslutning enn autonom barneoppdragelse. Mens 56 prosent vektlegger to eller tre autonome egenskaper som viktige, vektlegger så mange som 76 prosent to eller tre konforme egenskaper som viktige i barneoppdragelsen. Analysen viste også at konform barneoppdragelse ikke står i et klart motsetningsforhold til autonom barneoppdragelse hos mange av de spurte.

Holdningene til barneoppdragelsen varierer med nordmenns yrkesstatus, utdanning og alder. Tilslutnin-

gen til den autonome barneoppdragelsen øker med økende yrkesstatus og med økende utdanningsnivå, men synker med økende alder. Mens tilslutningen til den konforme barneoppdragelsen synker med økende yrkesstatus og med økende utdanningsnivå, men øker med økende alder. Når vi ser nærmere på hvilke av disse faktorene som er viktigst for å forklare variasjonene i holdninger til barneoppdragelse, fant vi at holdningene til den autonome barneoppdragelsen i hovedsak blir forklart av alder, mens holdningene til den konforme barneoppdragelsen i hovedsak blir forklart av utdanning.

Det er til slutt viktig å minne om at det er nordmenns holdninger til barneoppdragelsen som vi har studert i denne artikkelen, og ikke hvordan nordmenn i praksis utøver sin barneoppdragelse. Hvilke ferdigheter nordmenn verdsetter i sine barn er ikke nødvendigvis det samme som de ferdigheter barna faktisk utvikler. Det er ikke alltid at holdninger blir virkeliggjort til handlinger, men sammenhengen mellom holdninger og handlinger i barneoppdragelsen er et annet forskningsprosjekt.

1. Denne artikkelen er en sterkt revidert versjon av Lindseth 1997.

2. Data fra Verdiundersøkelsene 1990 og 1996, i anonymisert form, er stilt til disposisjon gjennom Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Innsamlingen av data er utført av Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra professor Ola Listerhaug. Verken Listerhaug, Statistisk sentralbyrå eller NSD er ansvarlige for analysen av dataene eller de tolkingene som er gjort her.

3. Selv om autonom og konform barneoppdragelse står sentralt i tidligere forskning om holdninger til barneoppdragelse, eksisterer det en rekke andre tilnærminger til barneoppdragelsen som vi ikke fanger opp i denne artikkelen.

4. Forfatteren kan kontaktes for en nærmere redegjørelse for konstruksjonen av disse indeksene.

5. Forfatteren kan kontaktes for en nærmere redegjørelse for konstruksjonen av denne tabellen.

6. En korrelasjon mellom våre to mål på holdninger til barneoppdragelse på Rxy -.34 er et annet tallmessig uttrykk for dette forholdet.

7. Det må gjøres oppmerksom på at tallgrunnlaget i denne undersøkelsen var lavt: N = 30 fedre + 30 mødre + 30 barn = 90 personer. I noen analyser var barna ikke med av åpenbare årsaker.

8. Resultatene fra korrelasjons- og regresjonsanalysene presenteres i tabellen nedenfor. En detaljert gjennomgang av denne tabellen vil ikke bli foretatt i denne artikkelen. Gjennomgangen i teksten vil kun fokusere på de viktigste funnene som er relevante for denne artikkelens fokus. Ved siden av yrkesstatus, utdanning og alder ble en rekke andre relevante uavhengige variabler også inkludert i analysen. En nærmere beskrivelse av de uavhengige variablene i korrelasjons- og regresjonsanalysen (kodinger osv.) kan fås ved henvendelse til forfatteren.

Tabell. Korrelasjons- og regresjonsanalyse med holdninger til autonomi og konformitet i barneoppdragelsen som avhengige variabler. Korrelasjonskoeffisient Rxy, regresjonskoeffisienter B, Beta og justert R². I regresjonsanalysen blir manglende data lagt på gjennomsnittet (missing meansubstitution). N = 932 (minimum) - 1 127 (maksimum). Signifikans: * = 0.01-nivået. ** = 0.001-nivået

	Autonomi			Konformitet		
	Rxy	B	Beta	Rxy	B	Beta
Kjønn	.03	.11	.07	.04	.04	.03
Alder	-.25**	-.01	-.23**	.10**	.00	.07
Bosted	.12**	.03	.07*	-.16**	-.04	-.11**
Utdanning	.22**	.06	.11**	-.25**	-.10	-.19**
Yrkesstatus	.11**	.02	.08	-.17**	-.03	-.10*
Husholdsinntekt	.15**	.00	.05	-.06	.00	.01
Yrkesaktiv	.17**	.05	.03	-.03	.08	.05
Sivil status	.07*	.05	.03	.02	.03	.02
Barn	-.01	.14	.09	.06	.03	.02
Religiøst oppdratt	-.13**	-.06	-.04	-.03	-.10	-.07
Kirkegang	-.18**	-.07	-.15**	.01	.01	.03
Politisk syn	-.09*	-.03	-.07	.13**	.06	.14**
Justert R ²	.15			.10		

Litteratur

Alwin, Duane F. (1990): Cohort Replacement and Changes in Parental Socialization Values, *Journal of Marriage and Family* (52), May: 347-360.

Ester, Peter mfl. (red.) (1994): *The Individualizing Society: Value Change in Europe and North America*, Tilburg: Tilburg University Press.

Gullestad, Marianne (1989): *Kultur og hverdagsliv: På sporet av det moderne Norge*, Oslo: Universitetsforlaget.

Gullestad, Marianne (1997): "Fra "lydig" til "å finne seg selv": Verdioverføring mellom generasjonene i dagens Norge" i Ivar Frønes mfl. (red.): *Livsløp: Oppvekst, generasjon og sosial endring*, Oslo: Universitetsforlaget.

Henriksen, Hildur Ve (1984): "Sosialisering, familiekultur og klasse" i Harriet Holter mfl.: *Familien i klassesamfunnet*, Oslo: Pax Forlag.

Holter, Harriet (1993): "Familie og samliv" i Bjørn Alstad (red.): *Norske meninger 1946-93. Bind 2: Norge og nordmenn*, Oslo: Sigma Forlag Distribusjon.

Inglehart, Ronald (1990): *Culture Shift in Advanced Industrial Society*, Princeton: Princeton University Press.

Jenssen, Anders Todal (1990): "Ungdommen har snart ikke respekt for noe..." Oppslutningen om autoritære verdier i Norge 1957-1988, *Tidsskrift for samfunnsforskning* (31), 4: 341-365.

Kohn, Melvin (1969): *Class and Conformity*. Homewood: The Dorsey Press. Side 189-203 i denne boken er trykt på norsk under tittelen "Konformitet og klasse" i Dag Østerberg (red.) (1990): *Handling og samfunn: Sosiologisk teori i utvalg*, Oslo: Pax Forlag.

Lindseth, Odd Helge (1997): *Ønsker dynamiske voksne dynamiske barn? Norsk barneoppdragelse i 1990-årene*. Arbeidsnotat nr. 42/1997. Lillehammer: Høgskolen i Lillehammer. Også presentert som paper under samme navn på kongressen for Nordisk Förening för Pedagogisk Forskning (NPPF jubileumskongress 1997) på Göteborgs Universitet, Göteborg, Sverige, 6.-9. mars 1997.

Listhaug, Ola mfl. (1983): *Values in Norway: Study Description and Codebook*, ISS-rapport nr. 11, Universitetet i Trondheim.

Listhaug, Ola og Beate Huseby (1990): *Values in Norway 1990: Study Description and Codebook*, ISS-rapport nr. 29, Universitetet i Trondheim.

Listhaug, Ola mfl. (1997): *Values in Norway 1996: Study Description and Codebook*, ISS-rapport nr. 49, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Pearlin, Leonard I. og Melvin L. Kohn, (1966): *Social Class, Occupation and Parental Values: A Cross-National Study*. *American Sociological Review* (31), 4. Trykt på dansk under tittelen: "Socialgruppe, beskæftigelse og foreldrenormer: En international undersøgelse" i Frans Gregersen mfl. (red.) (1979): *Klassesprog: Sociolingvistik og uddannelse - en antologi*, København: Borgen/Basis.

Teigum, Hanne Marit (1997): *Verdiundersøkelsen 1996: Dokumentasjonsrapport*, Notater 97/19, Statistisk sentralbyrå.

Odd Helge Lindseth er høgskolelektor ved Høgskolen i Hedmark, Avdeling for lærerutdanning.